

Skogsstyrelsen

Information om fridlysta och rödlistade arter i avverkningsanmäld naturskog vid Vackerbackhöjden i Sundsvalls kommun

Avverkningsanmälan:

Vackerbackhöjden, cirka 5 km öster om sjön Leringen i Sundsvalls kommun, Västernorrlands län

- A 65633-2020 (14,1 ha) anmälningsdatum 2020-12-08
- A 53495-2020 (17,2 ha) anmälningsdatum 2020-10-19

Beskrivning samt begäran

Den avverkningsanmälda skogen utgörs av en grandominerad barrblandskog med rikligt inslag av lövträd som björk, asp och sälg i sena successionsstadier. Trädskiktet har stor diameterspridning, är högstammigt och flerskiktat. En stor andel av träden är omkring 100-130 år, men i fuktigare, brandrefugiala delar finns granar omkring 170-180 år. Skogen innehåller rikligt med död ved, både stående och liggande, i olika grovlek och nedbrytningsstadier. Mycket av den döda veden är vindfälld men andelen rötade lågor är lika hög. Toppbrott är allmänt förekommande. Det finns en kontinuitet av naturligt föryngrad skog. Spår av brand i höga tallstubbar förekommer allmänt. Många tallar i en tidigare trädgeneration har plockhuggits i äldre tider. I området finns större luckor uppkomna efter storm och goda förutsättningar för föryngring av lövträd.

Knärot (VU, §8) växer spritt i skogen. Tretåig hackspett (NT, §4) både sågs och hördes, färsk ringhack noterades. Järpe (NT, §4), talltita (NT, §4), mindre hackspett (NT, §4) och tornseglare (NT, §4) hördes. Övriga arter som noterades vid besöket i skogen var lappticka (VU), smalskaftslav (VU), gammelgransskål (NT), garnlav (NT), granticka (NT), gränsticka (NT), kolflarnlav (NT), kortskaftad ärgspik (NT), lunglav (NT), mörk kolflarnlav, rosenticka (NT), skrovellav (NT), ullticka (NT), vedtrappmossa (NT), vitgrynig nållav (NT), barkticka, gytterlav, kattfotslav, korallblylav, kransmossa, nattviol (§8), rävticka, skinnlav, spindelblomster (§8), stuplav, timmerticka och vedticka.

Observera att utan dispens från länsstyrelsen (§§ 14 och 15 artskyddsförordningen) får inte de fridlysta arternas livsmiljöer och växtplatser skadas. Arterna är

rapporterade på Artportalen. Äldre skogar som denna ska inte avverkas utan lämnas helt i fred.

Vi begär att avverkningsstoppas och en utredning av artskyddet utförs av myndigheterna. Vi ser fram emot återkoppling av hur ärendet fortlöper!

Avverkningsanmälan A 65633-2020 och A 53495-2020 vid Vackerbackhöjden cirka 5 km öster om sjön Leringen

Färska ringhack av tretåig hackspett (NT, §4)

Knärot (VU, §8) växer på flera platser i skogen

Knärot

Knärot (VU), fridlyst enligt §8 artskyddsförordningen, kräver jämn luftfuktighet i gamla, ostörda skogsmiljöer och är känslig för snabba förändringar av ljus-/vindförhållanden eller uttorkning. På grund av ett alltför intensivt skogsbruk har den minskat med 40 (25-50) % under de senaste 60 åren och i framtiden bedöms minskningstakten uppgå till 30 (20-40) %. Till följd av artens dokumenterat högre minskningstakt (data från Riksskogstaxeringen) höjdes den till hotkategori sårbar (VU) i rödlistan 2020 (Artdatabanken, 2021).

Forskning har visat att buffertzoner på 50 meter krävs för att knärotens växtplatser inte ska ta skada vid avverkning av intilliggande skog (Johnson (2014); de Graaf & Roberts 2009; Halpern et al. 2012; Rudolphi et al. 2014).

Samuel Johnsons doktorsavhandling "Retention Forestry as a Conservation Measure for Boreal Forest Ground Vegetation" (SLU, Uppsala 2014) visar att det krävs väl tilltagna skyddszoner för att knärotens växtplatser inte ska ta skada av skogsbruksåtgärder i intilliggande områden:

“Study III shows that retention patches smaller than 0.5 ha do not lifeboat the sensitive forest herb G. repens, a species that depend on stable microclimatic conditions typical for intact forest stands.” Vidare “More sensitive forest species are not lifeboated in retention patches ranging from 0.05 to 0.5 ha (Papers II & III).”

Johnsons (2014) rekommendation på 50 meter breda skyddszoner runt knärotens växtplatser motsvarar en areal på 0,78 hektar, vilket ligger i linje med andra studier som gjorts på känsliga skogsarter:

“In study III I also show that translocated specimens of G.repens survives well in mature forests at least 50 m from the nearest edge to an open area. Moreover, measures of temperature and humidity show that such distances from an open area is far enough to offer a microclimate that is more stable compared to what present in retention patches of around 0.1 ha. This means that the very centre of a circular patch with radius 50 m (equals a size of 0.78 ha) should offer conditions similar to interior forest and would perhaps be a suitable habitat for G. repens and similar species. Previous studies from both North America and Sweden have also concluded that patches between 0.5 and one ha are sufficient for preserving interior forest vegetation as well as sensitive lichens and bryophytes (de Graaf & Roberts 2009; Halpern et al. 2012; Rudolphi et al. 2014).”

Tretåig hackspett (NT, §4)

Tretåig hackspett (NT) är fridlyst enligt §4 Artskyddsförordningen och finns med som prioriterad art i Skogsstyrelsen vägledning för skogsbruket (bilaga 4 till SVL). I vägledningen står bland annat att: *”Tretåig hackspett har stora arealkrav och höga krav på sin livsmiljö. Omdaningen av naturskogar till kulturskogar medför en förlust av viktiga miljöer, något som förstärks av ökad fragmentering till följd av avverkningar.”* Vidare att: *”Områden med dokumenterad permanent förekomst i naturskogsmiljöer har vanligen så stora naturvärden att skogsbruk är olämpligt”*.

Tretåig hackspett är beroende av större sammanhängande naturskogar med kontinuerlig tillgång och nybildning av död ved och fragmentering av livsmiljöerna utgör ett stort hot mot arten (se exempelvis Stachura-Skierczynska et al., 2009; Wesolowski et al., 2005; Butler et al., 2004; Pakkala et al., 2002; Amcoff et al., 1996; Virkkala, 1991).

Permanent revir av tretåig hackspett karaktäriseras ofta av artens typiska ringformigt ordnade hackmärken på framför allt gamla granar. För att säkerställa att inte revir av tretåig hackspett drabbas av avverkningsplanerna bör en inventering göras i området både under häckningstid och under vintern, då arten utnyttjar betydligt större områden än under sommarens häckningsrevir. Storleken på

häckningsreviret varierar med skogstypen, förekomsten av död ved och graden av fragmentering, men är i allmänhet i storleksordningen 25–100 hektar.

Förutom fridlysning enligt §4 Artskyddsförordningen är tretåig hackspett även förtecknad i EU:s fågeldirektiv bilaga 1. Den ingår också i Natura 2000 och är förtecknad i Bernkonventionen bilaga II (strikt skyddade djurarter).

Talltita

Talltitan är rödlistad som NT, fridlyst och prioriterad art i Skogsvårdslagen. Arten har minskat kraftigt de senaste 30 åren och minskningstakten innevarande 10-årsperiod beräknas till 20 (10-30) %.

Talltita föredrar större sammanhängande barrskogar, och finns såväl i tallskog som granskog och i lövblandad barrskog. Skogens struktur är viktig och ska helst vara flerskiktad med riklig underväxt av mindre granar, björk och andra lövträd och buskar. Tillgång på murknande högstubbar är särskilt viktig, eftersom talltitan helst själv hackar ut sitt bohål.

Det finns flera studier som visar att talltita är känslig för gallring och inte överlever när dess livsmiljö kalavverkas (Eggers and Low, 2014; Griesser et al., 2007; Klein, 2020). Reviren är förhållandevis stora, 10–20 hektar och arten missgynnas när skogen fragmenteras. Kalavverkning av större delar av reviret innebär att det överges (Artdatabanken, 2021).

Talltitan är synnerligen trogen sitt revir så länge paret lever och biotopen förblir intakt. Paret stannar i sitt revir året om. En förlust av ett revir har därför en stor inverkan på den lokala populationen och trakthyggesbruket anses vara orsak till den svenska populationens kraftiga minskning. Talltiteparets revirtrohet innebär att närhelst under året man observerar en adult talltita så ingår denna plats i reviret (Siffczyk et al., 2003; Ekman, 1979).

Järpe

Järpe är rödlistad som nära hotad (NT), fridlyst enligt §4 artskyddsförordningen och prioriterad art i Skogsvårdslagen. Järpen, som minskat med 25 (10 - 40) % under de senaste 12 åren, har sina livsmiljöer i tät barrskog med inblandning av lövträd och en väl utvecklad flerskiktad struktur med bärris och yngre eller undertryckta, täta granar i ett lägre skikt, ofta utmed bäckar och åar inne i den skyddande granskogen. Arten behöver lämpliga skogsbestånd om sammanlagt minst 25 hektar. Den är mycket stationär inom sitt revir och när ett par etablerat sig stannar de så länge miljön är intakt. Den undviker öppen mark och förflyttar sig sällan över större öppna myrar eller åkermark, och är därför känslig för

fragmentering. Järpen överlever inte om dess livsmiljö kalavverkas och är även känslig för röjning, gallring och avverkning där unga granar och lövträd inte sparas i tillräcklig omfattning (Artdatabanken, 2021).

Med vänliga hälsningar

Skydda Skogen och Naturskyddsföreningen

Referenser

Amcoff, M. & Eriksson, P. 1996. *Förekomst av tretåig hackspett Picoides tridactylus på bestånds- och landskapsnivå*. *Ornis Svecica* 6: 107–119.

Artdatabanken, 2021. *Artfaktablad*. [Naturvård - Artfakta från SLU Artdatabanken](#)

Butler, R., Angelstam, P., Ekelund, P. & Schlaeffer, R. 2004. *Dead wood threshold values for the three-toed woodpecker presence in boreal and sub-Alpine forest*. *Biological conservation* 119(3): 305–318.

de Graaf M & Roberts M.R. (2009). *Short-term response of the herbaceous layer within leave patches after harvest*. *Forest Ecology and Management* 257, 1014-1025.

Eggers, S., Low, M., 2014. *Differential demographic responses of sympatric Parids to vegetation management in boreal forest*. *For. Ecol. Manage.* 319, 169–175.
<https://doi.org/10.1016/j.foreco.2014.02.019>

Ekman, J., 1979. Coherence, composition and territories of winter social groups of the Willow Tit *Parus montanus* and the Crested Tit *P. cristatus*. *Ornis Scandinavica*, 10, pp 56-68

Griesser, M., Nystrand, M., Eggers, S., Ekman, J., 2007. Impact of forestry practices on fitness correlates and population productivity in an open-nesting bird species. *Conserv. Biol.* 21, 767–774. <https://doi.org/10.1111/j.1523-1739.2007.00675.x>

Halpern, C. B., Halaj, J., Evans, S. A., & Dovciak, M. (2012). *Level and pattern of overstory retention interact to shape long-term responses of understories to timber harvest*. *Ecological Applications*, 22, 2049-2064.

Johnson, S., 2014. *Retention Forestry as a Conservation Measure for Boreal Forest Ground Vegetation*. Doctoral Thesis No. 2014:96

Klein, J., 2020. *The forgotten forest – On thinning, retention, and biodiversity in the boreal forest*. Doctoral Thesis No. 2020:50

Pakkala, T., Hanski, I. & Tomppo, E. 2002. *Spatial ecology of the three-toed woodpecker in managed forest landscapes*. *Silva Fennica* 36(1): 279-288.

Rudolphi, J., Jönsson, M. T., & Gustafsson, L. (2014). *Biological legacies buffer local species extinction after logging*. *Journal of Applied Ecology*. 51, 53-62.

Siffczyk, C., Brotons, L., Kangas, K., Orell, M., 2003. Home range size of willow tits. *Oecologia*, 136.

Stachura-Skierczynska, K., Tumiel, T. & Skierczynski, M. 2009. *Habitat prediction model for three-toed woodpecker and its implications for the conservation of biologically valuable forests*. *Forest Ecology and Management* 258(5): 697-703.

Virkkala, R. 1991. *Population trends of forest birds in a Finnish Lapland landscape of large habitat blocks – Consequences of stochastic environmental variation or regional habitat alteration*. *Biological conservation* 56(2): 223–240

Wesolowski, T., Czeszczewik, D. & Rowinski, P. 2005. *Effects of forest management on Three-toed Woodpecker *Picoides tridactylus* distribution in the Bialowieza Forest (NE Poland): conservation implications*. *Acta Ornithologica* 40(1): 53–60.

Bilaga - lagstiftning

EU-domstolens domslut från 4 mars 2021 i de förenade målen C-473/19 och C-474/19

1) Artikel 5 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell praxis enligt vilken förbuden i denna bestämmelse endast omfattar sådana arter som är förtecknade i bilaga I till detta direktiv eller som är hotade på någon nivå eller som har en långsiktigt vikande populationstrend.

2) Artikel 12.1 a–c i rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell praxis enligt vilken förbuden i denna bestämmelse, för det fall mänsklig verksamhet såsom skogsbruksåtgärder eller markexploatering uppenbart har ett annat syfte än att döda eller störa djurarter, endast är tillämpliga om det finns en

risk för att berörda arters bevarandestatus påverkas negativt. Artikel 12.1 a–c i direktiv 92/43 ska vidare tolkas så, att skyddet enligt denna bestämmelse inte upphör att gälla för arter som har uppnått gynnsam bevarandestatus.

3) Artikel 12.1 d i direktiv 92/43 ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell praxis som innebär att om kontinuerlig ekologisk funktionalitet i den berörda artens livsmiljö i ett enskilt område – trots försiktighetsåtgärder – direkt eller indirekt går förlorad genom skada, förstörelse eller försämring, orsakad av den aktuella åtgärden separat eller i kombination med andra åtgärder, så aktualiseras förbudet i den bestämmelsen först om den berörda artens bevarandestatus riskerar att försämrans.

Artskyddsförordning (2007:845)

4 § I fråga om vilda fåglar och i fråga om sådana vilt levande djurarter som i bilaga 1 till denna förordning har markerats med N eller n är det förbjudet att 1. avsiktligt fånga eller döda djur, 2. avsiktligt störa djur, särskilt under djurens parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder, 3. avsiktligt förstöra eller samla in ägg i naturen, och 4. skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats. Förbudet gäller alla levnadsstadier hos djuren.

8 § I fråga om sådana vilt levande kärlväxter, mossor, lavar, svampar och alger som anges i bilaga 2 till denna förordning är det förbjudet att i den omfattning som framgår av bilagan 1. plocka, gräva upp eller på annat sätt ta bort eller skada exemplar av växterna, och 2. ta bort eller skada frön eller andra delar.

9 § I fråga om sådana vilt levande kärlväxter, mossor, lavar, svampar och alger som anges i bilaga 2 till denna förordning är det förbjudet att i den omfattning som framgår av bilagan 1. gräva eller dra upp exemplar av växter med rötterna, och 2. plocka eller på annat sätt samla in exemplar av växter för försäljning eller andra kommersiella ändamål.

14 § Länsstyrelsen får i det enskilda fallet ge dispens från förbuden i 4, 5 och 7 §§ som avser länet eller en del av länet. En dispens får ges endast om 1. det inte finns någon annan lämplig lösning, 2. om dispensen inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde (...)

15 § Länsstyrelsen får i det enskilda fallet ge dispens från förbuden i 6, 8 och 9 §§ som avser länet eller del av länet, om det inte finns någon annan lämplig lösning och dispensen inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde.

Miljöbalken 8 kap. Bestämmelser om skydd för biologisk mångfald

1 § Föreskrifter om förbud att inom landet eller del av landet döda, skada, fånga eller störa vilt levande djur eller att ta bort eller skada sådana djurs ägg, rom eller bon eller att skada eller förstöra sådana djurs fortplantningsområden och viloplatsar får meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Sådana föreskrifter får meddelas, om det finns risk för att en vilt levande djurart kan komma att försvinna eller utsättas för plundring eller om det krävs för att uppfylla Sveriges internationella åtaganden om skydd av en sådan art. Förbudet får dock inte gälla fall då ett sådant djur måste dödas, skadas, fångas eller störas till försvar mot angrepp på person eller värdefull egendom.

2 § Föreskrifter om förbud att inom landet eller del av landet ta bort, skada eller ta frö eller andra delar från vilt levande växter får meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Sådana föreskrifter får meddelas, om det finns risk för att en vilt levande växtart kan komma att försvinna eller utsättas för plundring eller om det krävs för att uppfylla Sveriges internationella åtaganden om skydd av en sådan art.